

Проф. др Дарко Симовић

Криминалистичко-полицијска академија, Београд

ВЛАДАВИНА ПРАВА И ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ НЕЗАВИСНОСТИ СУДСТВА У СРБИЈИ

Без обзира на изричите прокламације које јемче независност судства у Уставу Србије из 2006. године, поједина његова решења представљају деградацију већ достигнутих стандарда на овом пољу. Несумњиво, неопходно је извршити одређене корекције уставног оквира судске власти у Републици Србији. Као прво, требало би искључити пробни изборни период у трајању од три године, јер идеја реизбора судија је у логичкој супротности са институтом сталности судијске функције и принципом независности судства. Требало би размишљати и о промени начина избора изборних чланова Високог савета судства, како би се спречили могући политички утицаји приликом избора судија и престанка функције судија. Како судије не би константно биле изложене неизвесности, нужно је рестриктивније поставити разлоге за њихово разрешење. Коришћење правних стандарда, попут „несавесно“ поступање, у овако деликатним питањима сигурно не може бити гаранција независности судства. И на крају, да би судство заиста било независно, нужно је обезбедити истинску материјалну независност судија, стварањем неке врсте фиксног буџета, који ће остати изван домаћаја представничког тела. Ипак, чини се значајнијим и неопходност изграђивања политичке културе која подразумева непоколебљиву свест о неприкосновености принципа независности судске власти.

Кључне речи: Владавина права; Независност судства; Устав Србије од 2006.

1. УВОД

Појам владавине права представља отворен и растегљив концепт који измиче прецизном теоријском дефинисању.¹ Премда је тешко прецизно рећи шта владавина права јесте, унеколико је лакше одговорити на питање шта она није. Наиме, владавина права искључује било који облик арбитрарног поступања државне власти, а на првом месту судске власти. Уосталом, независно судство треба да обезбеди да егзекутива и легислатива, као две гране власти политичког карактера, у свом деловању остају у границама устава и закона. У теорији је постигнут потпуни консензус о томе да је независно судство *condition sine qua non* владавине права. Левенштајн (*K. Loewenstein*) је независност судства назвао круном уставно-демократске државе.² Има и оних који своје ставове заснивају на идеји да се владавина права у својој бити може поистоветити искључиво са начелом независности судства. „Кад не би било судова“, истицано је још у XIX веку, „не бисмо имали никакве користи од закона, пошто би они сваки час могли погажени бити“ (*Baudry-Lacantinerie*).³ Независно судство је јемство да ће објективно постављена правна правила бити отеловљена у стварности. О његовом значају, сведочи и чињеница да је принцип независности судства постао надуставна категорија која се уређује међународноправним документима.

Наиме, Генерална скупштина Уједињених нација установила је 1985. године основне принципе независности судства.⁴ Природа и обим овог рада допуштају да се упознамо само са неким од њих. Као први принцип, предвиђена је обавеза за државе да установе гаранције независности судства, као и да конституционализују овај принцип. Осим тога, сви државни органи и институције се обавезују да поштују независност судства. Овим документом је установљена и обавеза судске власти на фер и непристрасно суђење искључиво на основу чињеница и у складу са законом, без икаквих ограничења, утицаја, подстицаја, притисака, претњи или непосредног или посредног мешања, од стране било кога или из било ког разлога. Такође, забрањен је сваки вид непримереног или неоснованог мешања у судски поступак.

¹ Д. Аврамовић, „Један нови поглед на владавину права“, *Правни живот* 14/2009, 359–370.

² К. Loewenstein, *Political Power and the Governmental Process*, Chicago 1957, 228.

³ Наведено према Ж. Периф, *О судској независности*, Београд 1899, 4.

⁴ *U. N. Basic Principles on the Independence of the Judiciary*, adopted by the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders held at Milan from 26 August to 6 September 1985 and endorsed by General Assembly resolutions 40/32 of 29 November 1985 and 40/146 of 13 December 1985.

С друге стране, овим документом судијама се зајемчују поједина права и слободе, попут слободе изражавања, слободе уверења, права на окупљање, слободе удруживања, која не подлежу конкретним ограничењима. Наиме, након гарантовања наведених права и слобода, предвиђено је само једно генерално ограничење да су у остваривању тих права, судије обавезане да се увек понашају на начин који не противречи достојанству овог позива, као и непристрасности и независности правосуђа. Међу принципима који гарантују судијску независност наводе се: начин избора судија (интегритет особа, одговарајуће правничке квалификације, забрана сваког облика дискриминације); напредовање засновано на објективним критеријумима (способностима, интегритету, искуству); судијски имунитет; утврђена процедура разрешења („због неспособности или понашања које их чини неподобним за обављање послова“).

Компаративно посматрано, највећи број држава у својим уставима изричито прокламује независност правосуђа и конституционализује принципе који чине његов неизоставан сегмент. Међутим, за реално остваривање независности судства, далеко је важније да ли су уставом зајамчени принципи операционализовани одговарајућим институционалним гаранцијама. Према тома, основни циљ овог рада је анализа конкретних институционалних гаранција независности правосуђа у Републици Србији.

2. ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ НЕЗАВИСНОСТИ СУДСТВА У СРБИЈИ

Номинално посматрано, Устав Србије конституционализује принцип независности судске власти (чл. 4, ст. 4). Међутим, истовремено, уставотворац је прокламовао да уређење власти почива на подели власти на законодавну, извршну и судску, при чему је додато да се однос три гране власти заснива на равнотежи и међусобној контроли (чл. 4, ст. 2 и 3). Несумњиво, поменута формулација уставне норме унеколико противречи принципу независности судске власти, јер се категорије међусобне контроле и независности искључују и противрече једна другој. Овако како су формулисане уставне норме, произлази да принцип међусобне контроле „допушта и могућност да се установе нормативна решења према којима се одлучивање о избору судија деле између Народне скупштине и Високог савета судства, и на тај начин ова важна гаранција независног положаја суда изузима из пуне ингеренције органа судске власти“.⁵ С друге стране, прокламовано начело

⁵ М. Пајванчић, „О судској власти у уставном систему Србије у контексту међународних стандарда“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 3/2011, 10.

независности судства не би допуштало да друге две гране државне власти, легислатива и егзекутива, учествују у поступку избора и разрешења судија. Ти поступци би морали да остану ексклузивно право судске власти.

Ипак, треба имати у виду да је Устав Србије у номотехничком смислу изразито лош правни текст, тако да оваква институционална решења не треба сматрати као настојање да се девалвира принцип независности судства, будући да је очигледно реч о нестручном редиговању уставних норми. Како се наводи у нашој литератури, овакав пропуст у уставном тексту „највероватније је последица непознавања основа уставног права писца устава, али и некритичког преузимања решења и формулација из англосаксонског правног система“.⁶

Начело независности судства зајемчује се и у другим деловима уставног текста. Међу личним правима конституционализовано је право на правично суђење, што подразумева да „свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама“ (чл. 32, ст. 1). У оквиру члана посвећеног начелима судства, Устав проглашава институционалну независност ове гране власти: „Судови су самостални и независни у свом раду и суде на основу Устава, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом, општеприхваћених правила међународног права и потврђених међународних уговора“ (чл. 142, ст. 2). Није изостало ни јемство личне независности судија: „Судија је у вршењу судијске функције независан и потчињен само Уставу и закону. Сваки утицај на судију у вршењу судијске функције је забрањен“ (чл. 149). Уставом су предвиђене и друге гаранције независног судства: непреместивост судије (чл. 150), имунитет (чл. 151) и неспојивост судијске функције (чл. 152).

Како је већ наговештено, поред уопштених уставних прокламација независности судства, неопходно је анализирати конкретна институционална јемства независности самих судија.

Сталност судске функције представља саму срж независности судства и, посматрано у контексту Устава Србије од 2006. године, изричито је прокламован овај принцип, при чему се додаје да, изузетно, лице које се први пут бира за судију бира се на три године (чл. 146). На овај начин, донекле се девалвира принцип сталности судијске функције, јер је судија почетник у незавидној позицији, будући да је његов останак на функцији по протеклу три године крајње неизвесан. Разуме се, и овакво институционално решење има своје оправдање и

⁶ В. Петров, „Избор судија упоредно и у Републици Србији – предлози за промену Устава“, *Судије у правном систему* (ур. Е. Шарчевић, В. Петров), Сарајево 2013, 59.

оно се састоји у потреби провере рада судије почетника, пре него што буде изабран за сталног судију када се значајно усложњава могућност његовог елиминисања из правосудног система, без обзира на то што могу постојати оправдани разлози за тако нешто. Дакле, институционална логика оваквог решења лежи у потреби предвиђања релативно једноставног механизма који омогућује да се из судске власти одстране личности недостојне судијског позива.

Несумњиво је да претежу негативне стране оваквог решења. Пробни период за судије представља истовремено и период у коме се може процењивати у којој мери су они спремни да своју савест потчине различитим ванституционалним утицајима. Дакле, овакав механизам избора судија омогућује избор лојалних лица која ту своју особину, у том пробном периоду, морају и на делу да покажу. Истине ради, овакво решење није усамљено у упоредном конституционализму. Француска, Грчка, Холандија, Немачка, Аустрија само су неке од земаља које предвиђају пробни изборни период судија који, додуше, траје различито и креће се од једне до шест година.⁷ Занимљиво је напоменути да је Хрватска предвиђала привремене судије, али да је у међувремену укинула то институционално решење.⁸

Када је реч о јуриспруденцији Европског суда за људска права, у предмету *Le Compte, Van Leuven, De Meyere v. Belgium* (1981) заузето је становиште да је изузетак од сталности који подразумева први избор судија на период од шест година довољно јемство независности.⁹ Но, с друге стране, у предмету *Incal v. Turkey* (1998), Европски суд за људска права је оценио да је изборни период који траје три или четири године поприлично кратак и проблематичан, јер постоји оправдана бојазан од уплива политичког фактора. Према томе, како се може закључити, јуриспруденција Европског суда за људска права не пружа довољно прецизне стандарде на основу којих бисмо могли процењивати квалитет уставних решења у Републици Србији.

Начин избора судија представља једну од основних институционалних гаранција независности судства. Питање избора судија постаје посебно значајно у оним уставним системима који предвиђају сталност судијске функције, будући да се једном направљена грешка у поступку избора касније веома тешко коригује. Међутим, не постоји ни приближан став о томе који је модел избора судија највише у складу

⁷ Т. Маринковић, „О уставности општег реизбора судија“, *Анали Правног факултета Универзитета у Београду* 1/2009, 285.

⁸ Б. Љубеновић, „Судачка неовисност у Републици Хрватској“, *Судије у правном систему* (ур. Е. Шарчевић, В. Петров), Сарајево 2013, 127–144.

⁹ Д. Симовић, Д. Аврамовић, Р. Зекавица, *Људска права*, Београд 2013, 173–174.

са принципом независности судства. „Одговор, у највећој мери, зависи од друштвено-политичког контекста, правне традиције и културе, као и прихваћеног концепта независности судства, који није истовестан у земљама англосаксонске (*common law, rule of law* систем) и земљама европско-континенталне правне традиције (систем законског права, *Rechtsstaat* систем)“.¹⁰

Уопштено, може се говорити о два основна начина избора судија.¹¹ С једне стране, можемо говорити о систему избора који почива на непосредној или посредној демократској легитимности судске власти, који предвиђа избор судија од стране грађана или од стране представничких институција. С друге стране, постоји систем избора који почива на принципу легитимности струке и који подразумева да судије бира посебан, правосудни савет. Постоји готово неподељено мишљење да први систем води политизацији избора судија. Стога, предност се даје струковном телу које, у својим изборима, не би требало да се руководи политичким фактором.

Будући да уставни систем Србије познаје две категорије судија, привремене и сталне судије, комбинују се два система њиховог избора. Народна скупштина, на предлог Високог савета судства, бира за судију лице које се први пут бира на судијску функцију, док Високи савет судства бира судије за трајно обављање судијске функције (чл. 147). Према томе, у настојању да избегне утицај политике и да умањи утицај законодавне, а нарочито извршне власти на избор судија, Устав Србије из 2006. године је предвидео постојање независног, правосудног тела, Високог савета судства, које учествује у избору судија.

Овакав начин избора судија требало би да представља гаранцију судијске аутономије и независности судства, као и брану политичким утицајима и злоупотребама. Међутим, не треба губити из вида чињеницу да већину чланова Високог савета судства бира представничко тело у коме су одлуке мотивисане превасходно страначким интересима. Осим тога, Високи савет судства је орган другог реда у поступку избора судија, јер је првобитни одабир судија, на пробни период од три године, у надлежности Народне скупштине. На тај начин, Високи савет судства је орган који аминује прелазак из реда привремених судија у ред трајних вршилаца судијске функције лицима која су већ прошла политичку тријажу од стране парламентарца. Да би Високи савет судства заиста добио адекватну улогу, систем избора судија требало би спроводити по нарочитом конкурсном, а овај орган би и иницијално морао бити надлежан да врши првобитни избор судија.

¹⁰ В. Петров, 39.

¹¹ *Ibid.*, 40–41.

Како се може запазити, што је такође битно за установљавање независног судства, Устав од 2006. године је конституционализовао Високи савет судства.¹² Реч је о телу које обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија (чл. 153, ст. 1), и та уставна новина се може сматрати значајним кораком напред у процесу уставног операционализовања принципа независности судске власти. Високи савет судства има 11 чланова и у његов састав улазе председник Врховног касационог суда, министар надлежан за правосуђе и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају и осам изборних чланова које бира Народна скупштина (чл. 153, ст. 3). Изборне чланове чине шест судија са сталном судијском функцијом и два угледна и истакнута правника са најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор правног факултета (чл. 153, ст. 4). Може се приметити да у погледу састава овог тела није поштована препорука Комитета министара Савета Европе о потреби установљења гаранције да у правосудном савету буду заступљене судије судова свих врста и степена.¹³ Будући да изборне чланове бира Народна скупштина, уочљиво је да такво институционално решење „представља погоршање у односу на стање законодавства 2001–2005. године, јер је судије – чланове Савета бирао Врховни суд, а по новом уставу чини Скупштина која је политички орган“.¹⁴ Није претерано рећи да, на овакав начин, Високи савет судства представља само продужену руку парламента која уместо да чува независност правосуђа може прикривено да га политизује.

Када је реч о престанку судијске функције, Устав Србије из 2006. године предвиђа да судији престаје судијска функција на његов захтев, наступањем законом прописаних услова или разрешењем из законом предвиђених разлога, као и ако не буде изабран на сталну функцију (чл. 148, ст. 1). Одлуку о престанку судијске функције доноси Високи савет судства, а против ове одлуке судија има право жалбе Уставном суду (чл. 148, ст. 2). Поступак, основи и разлози за престанак судијске функције, као и разлози за разрешење од дужности председника суда, уређују се законом (чл. 148, ст. 3). Оваква уставна решења, несумњиво, на недовољно прецизан начин уређују престанак судијске функције, будући да се у надлежност законодавног тела препушта нормирање разлога за разрешење судије, што слаби незави-

¹² И. Пејић, „Институционалне гаранције независног судства: Високи савет судства“, *Судије у правном систему* (ур. Е. Шарчевић, В. Петров), Сарајево 2013, 113–126.

¹³ В. Ракић-Водинелић, А. Кнежевић-Бојовић, М. Рељановић, *Реформа правосуђа у Србији 2008–2012*, Београд 2012, 43.

¹⁴ *Ibid.*

сност судске власти. Наиме, „деконституционализацијом основа за престанак и разлога за разрешење од функције судије слаби се положај судства као независне гране власти у систему власти“.¹⁵ На тај начин, остављен је простор за потпуно девалвирање уставног начела сталности судијске функције од стране законодавног тела.

Поменуто решење има и позитивну димензију. О престанку судијске функције одлучује Високи савет судства, што у основи представља солидно решење и у извесној мери штити судије од политичких условљавања, али уз поменути приговор који остаје, а то је чињеница да већину чланова тог тела бира Народна скупштина.¹⁶ Уколико се говори о гарантини уставносудске заштите сталности судске функције, може се констатовати да ни Уставни суд не може представљати гаранцију независног положаја судија, будући да је реч о политичко-судском органу, који није потпуно имун на утицаје политике.

Према Закону о судијама, судијска функција престаје на захтев судије, кад судија наврши радни век, кад трајно изгуби радну способност за обављање судијске функције, кад не буде изабран на сталну функцију или кад буде разрешен (чл. 57, ст. 1). Један од најопаснијих разлога престанка судијске функције по независност судства јесте могућност њиховог разрешења. Због тога је ово питање Законом детаљно уређено: „Судија се разрешава кад је осуђен за кривично дело на безусловну казну затвора од најмање шест месеци или за кажњиво дело које га чини недостојним судијске функције, кад нестручно врши функцију или због учињеног тешког дисциплинског прекршаја“ (чл. 62).

Свестан опасности коришћења правних стандарда приликом дефинисања овако деликатног питања, законодавац је дефинисао појам нестручног вршења функције. У том смислу, законодавац је прецизирао: „Нестручним се сматра недовољно успешно вршење судијске функције, ако судија добије оцену ‘не задовољава’, сходно критеријумима и мерилима за вредновање рада судија.“ Међутим, чини се да разлози за разрешење судија ипак нису довољно рестриктивно постављени. У Закону о судијама прописано је да дисциплински прекршај, такође један од разлога за разрешење судије под условом да је тежак, заправо представља несавесно вршење судијске функције или понашање судије недостојно судијске функције (чл. 89). Закон наводи врсте дисциплинских прекршаја, између осталог и: повреду начела непристрасности, неоправдано кашњење у изради одлука, узимање

¹⁵ Р. Марковић, „Устав Републике Србије из 2006. – критички поглед“, *Анали Правног факултета Универзитета у Београду* 2/2006, 22.

¹⁶ О саставу ВСС, вид. чл. 153 Устава Републике Србије из 2006. Видети нарочито и: чл. 20, ст. 1 Закона о Високом Савету Судства, *Службени гласник Р. Србије*, 116/08, 101/10 и 88/11.

предмета у рад редом који неоправдано одступа од реда којим су при-
мљени, неоправдано незаказивање рочишта или претреса, учестало
кашњење на заказана рочишта или претресе, неоправдано одуговлаче-
ње поступка, очигледно некоректно поступање према учесницима у
судским поступцима и запосленима у суду, непоштовање радног вре-
мена, упуштање судије у непримерене односе са странкама или њихо-
вим правним заступницима у поступку који води, неоправдано непо-
хађање обавезних програма обуке, кршење одредаба Етичког кодекса
у већој мери (чл. 90, ст. 1). Прецизирано је и значење тешког дисци-
плинског прекршаја који постоји ако је услед извршења већ наведе-
них дисциплинских прекршаја дошло до озбиљног поремећаја у вр-
шењу судске власти или обављања радних задатака у суду или до те-
шког нарушавања угледа и поверења јавности у судство, а нарочито
застаревања предмета и ако је наступила већа штета у имовини стран-
ке у поступку, као и у случају поновљеног дисциплинског прекршаја
(чл. 90, ст. 2).

Пада у очи да формулације поменутих институционалних решења
у целости обилују правним стандардима, који не могу бити довољна
гаранција независности судства. Правни стандарди лако постају пред-
мет различитих тумачења и, по потреби, могу представљати дело-
творно средство за обрачунавање са нелојалним судијама. Коришће-
њем недовољно одређених појмова отвара се широк простор за арби-
тарно поступање приликом одлучивања о разрешењу судија, због че-
га се може рећи да је и на овом пољу учињен крупан корак уназад у
нормативном операционализовању начела независности судства.

Судијска независност се рационално и практично може спровести
само са материјално осигураним судијама.¹⁷ Ђорђе Тасић је матери-
јалну независност судија сматрао најважнијим гарантом независности
судства: „Ништа више неће човека довести у искушење него матери-
јална невоља. А данас има разних канала, који, и ако споља не изгле-
дају корупција, корупција су у својој суштини. Материјална обезбеђе-
ност даје могућности да човек шире гледа и да се са много више воље
посвети позиву.“¹⁸

Међутим, у Уставу Републике Србије не постоје гаранције висине
плата судија. Ипак, Закон о уређењу судова је прописао да се „Сред-
ства за рад судова обезбеђују у буџету Републике Србије. Средства за
рад судова треба да обимом и приливом одржавају независност суд-

¹⁷ И. Крбек, „Гаранције судијске независности“, *Споменица седме главне скупштин-
не Конгреса правника Краљевине Југославије*, Београд 1935, 22–23.

¹⁸ Ђ. Тасић, „О јемствима судске независности“, *Споменица седме главне скупштин-
не Конгреса правника Краљевине Југославије*, Београд 1935, 36.

ске власти и омогућавају уредан рад судова“ (чл. 82). Сама чињеница да Народна скупштина одобрава буџет за судове, иако Високи савет судства предлаже обим и структуру буџетских средстава неопходних за текуће расходе, уз претходно прибављено мишљење министарства надлежног за правосуђе, показује да су могући економски притисци на судове од стране политичких власти. То додатно поткрепљује чињеница да „надзор над трошењем буџетских средстава одређених за рад судова спроводе Високи савет судства, министарство надлежно за правосуђе и министарство надлежно за финансије“ (чл. 84). Закон о судијама прокламује материјалну независност судија: „Судија има право на плату у складу са достојанством судијске функције и његовом одговорношћу. Плата судије значи гаранцију његове независности и сигурности његове породице“ (чл. 4). Међутим, та одредба закона своди се на пуку декларацију, ако се истовремено има у виду институционално решење истог закона у коме се наводи да се „основица за обрачун и исплату плата судије утврђује Законом о буџету“ (чл. 37, ст. 4).

Уколико се, напоследку, осврнемо на организацију судске власти, може се запазити да је уставотворац од 2006. године био изразито лапидаран на овом пољу. Поред тога што је предвидео да судску власт врше судови опште и посебне надлежности, уставотворац је Народној скупштини препустио да регулише статус судова, односно њихово оснивање, организацију, надлежност, уређење и састав (чл. 143). Једино је Врховни касациони суд, као највиши суд у Републици Србији, предвиђен самим Уставом. Међутим, и у овом аспекту уставотворац је био изразито површан, предвиђајући само да председника Врховног касационог суда, на предлог Високог савета судства, бира Народна скупштина на пет година без могућности реизбора (чл. 144). Разуме се, сам назив највишег суда у Србији би морао бити коригован, јер не само да је плеонастичан, већ тај назив уједно и не одражава његову природу и делокруг надлежности.

3. ЗАКЉУЧАК

Без обзира на различита тумачења концепта владавине права, његов неизоставан сегмент представља заштита независности судства. Ипак, успостављање чврстих номиналних уставних гаранција независности судства јесте само први корак ка успостављању праве, *de facto* независности судства. У Републици Србији су приметна таква настојања, али анализа нормативног оквира наводи на закључак да су нужна и одређена кориговања постојећих решења. Парадоксално је да се управо у највишем правном акту налазе систематске и структуралне

препреке независном положају судова.¹⁹ Наиме, Устав из 2006. године по неким својим решењима представља акт којим се нарушавају и девалвирају већ достигнути стандарди независности правосуђа. И поред конституционализације посебног органа који треба да обезбеди независност и самосталност судија (Високи савет судства), уставотворац није у потпуности успео да елиминише утицај представничког органа, као политичког тела, на избор судија. Деконституционализација разлога за њихово разрешење чини судије подложнијим утицајима законодавне и извршне власти. Осим тога, реформа правосуђа која је подразумевала реизбор свих судија обесмислила је стандард сталности судијске функције и унела правну неизвесност, чинећи правосудни систем рањивим и подређеним политичким органима.

Поменути недостаци постојећег институционалног оквира намећу и одређене уставне промене. *Прво*, да би се обезбедила истинска сталност судијске функције, требало би искључити пробни изборни период који је предвиђен у трајању од три године, јер идеја реизбора судија је у логичкој супротности са институтом сталности судијске функције и принципом независности судства. Међутим, уколико се истраје у настојању да постоји пробни изборни период судија, јер и такво институционално решење има одређено оправдање, снажније јемство независности судијске функције би подразумевало продужење првог мандата избора судија са три на пет или више година. Такође, судије би након истека тог првобитног изборног периода могле аутоматски да стичу сталност судијске функције, при чему би се независном правосудном органу, Високом савету судства, препустила могућност да у релативно кратком временском интервалу укаже на постојање унапред предвиђених разлога који указују да једно лице није достојно обављања судијске функције и да га разреши дужности.

Друго, ваљало би размишљати и о промени начина избора изборних чланова Високог савета судства, како би се спречили могући посредни политички утицаји приликом избора судија и престанка функције судија. Наиме, поред Народне скупштине било би нужно укључити бар још један државни орган у поступак избора изборних чланова Високог савета судства.

Треће, како судије не би константно биле изложене неизвесности, нужно је рестриктивније поставити разлоге за њихово разрешење. Коришћење правних стандарда, попут „несавесно“ поступање, у овако деликатним питањима сигурно не може бити гаранција независности судства.

¹⁹ М. Пајванчић, 8.

Четврто, да би судство заиста било независно, нужно је обезбедити истинску материјалну независност судија, стварањем неке врсте фиксног буџета, који би остао изван домаћаја представничког тела.

Најзад, *пето*, Народна скупштина, као изразито политичко тело, не би требало да буде надлежна за избор председника Врховног касационог суда, јер је то један од начина политизације његовог избора. Чини се, да је унеколико примереније решење да председника највишег суда у држави бира Високи савет судства, као независно правосудно тело.

Дакако, поред ових институционалних промена далеко је важније развијати политичку културу која подразумева доследно поштовање независности судске власти. У супротном, као што је и скорашње искуство Републике Србије из 2009. године показало приликом реизбора свих судија, институционална јемства не могу бити непробојна брана настрадају политике на независност правосуђа.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Аврамовић, Драгутин, „Један нови поглед на владавину права“, *Правни живот* 14/2009;
2. Крбек, Иво, „Гаранције судијске независности“, *Споменица седме главне скупштине Конгреса правника Краљевине Југославије*, Издање Конгреса правника, Београд 1935;
3. Loewenstein, Karl, *Political Power and the Governmental Process*, University of Chicago Press, Chicago 1957;
4. Марковић, Ратко, „Устав Републике Србије из 2006. – критички поглед“, *Анали Правног факултета Универзитета у Београду* 2/2006;
5. Марковић, Ратко, *Уставно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2012;
6. Орловић, Слободан, „Сталност судијске функције vs. општи реизбор судија у Републици Србији“, *Анали Правног факултета Универзитета у Београду* 2/2010;
7. Пајванчић, Маријана, „О судској власти у уставном систему Србије у контексту међународних стандарда“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 3/2011;
8. Перић, Живојин, *О судској независности*, Београд 1899;
9. Ракић-Водинелић, Весна, Кнежевић-Бојовић, Ана, Рељановић, Марио, *Реформа правосуђа у Србији 2008–2012*, Службени гласник и Правни факултет Универзитета Унион, Београд 2012;
10. Симовић, Дарко, Аврамовић, Драгутин, Зекавица, Радомир, *Људска права*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд 2013;

11. Стојановић, Драган, *Уставно право*, књига I, Правни факултет, Ниш 2007;
12. Тасић, Ђорђе, „О јемствима судске независности“, *Споменица седме главне скупштине Конгреса правника Краљевине Југославије*, Издање Конгреса правника, Београд 1935;
13. Шарчевић, Един, Петров, Владан (ур.), *Судије у правном систему*, Сарајево 2013.

Associate Professor Darko Simović, LL.D.

Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade

THE RULE OF LAW AND INSTITUTIONAL PRESUPPOSITION OF INDEPENDENCE OF THE JUDICIARY IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

Despite the explicit proclamations of the independence of the judiciary in the Constitution of Serbia from 2006, some of its solutions represent a degradation of the standards already achieved in this field. Undoubtedly, it is necessary to execute certain corrections to the constitutional framework of judicial power in the Republic of Serbia. Firstly, the election of judges on a probationary three year period should be excluded because the idea of the re-election of judges is in logical contradiction with the permanency of the judicial function and the principle of the independence of the judiciary. Secondly, it is advisable to consider introducing changes to the manner in which elective members of the High Judicial Council are elected so as to avoid any possible indirect political influences during the election of judges and the termination of their term of office. To avoid the continuous uncertainty faced by judges it is necessary to define more restrictive conditions for termination of their office. The use of legal standards, such as “unconscionable” conduct in delicate situations such as this, surely cannot be a guarantee of the independence of the judicial system. Finally, for the judiciary to be truly independent, it is necessary to secure factual material independence of the judges, by creating some type of fixed budget which will remain outside the competence of the representative body. However, it also seems significant that a political culture be built, that would involve a steadfast awareness of the inviolability of the principle of the independence of the judicial power.

Key words: *Rule of law; Independence of the judiciary; Constitution of Serbia from 2006.*